

EU'S GLOBALE KONKUR- RANSEKRAFT: ER LISBOA- STRATEGIEN SVARET?

Av Jon Vea, direktør NHOs
Brusselkontor

Foto: NHO

EU-landene er som alle andre land utsatt for en stadig mer omsegripende globalisering. Det er ikke noe nytt fenomen, det var konkurransen utenfra som på midten av 1980-tallet igangsatte arbeidet med å skape et fungerende indre marked i Europa - et marked fritt for hindre for vareomsetting, tjenestehandel, kapitalbevegelse og arbeidskraft. Innenfor dette indre markedet skulle handel og samarbeid stimuleres slik at EU som område skulle klare å ta igjen USA og Japan som på den tiden kunne oppvise vesentlig høyere vekst enn EU som helhet.

Indremarkedsstrategien har utvilsomt vært viktig for EU. Med de senere utvidelsene har det lyktes å skape et tilnær-

met velfungerende marked der de nå 27 medlemslandene på mange måter er hverandres foretrukne samarbeidspartnere. Men verden omkring EU har fortsatt å utvikle seg – det har oppstått nye utfordringer som EU-landene må møte dersom EU skal fremstå som en global vinnerblokk av nasjoner i den ytterligere forserte fasen av globaliseringen. Globalt er handelen blitt vesentlig mer liberalisert, tjenester omsettes på en helt annen måte enn før og vi har fått en helt annen bevegelighet av arbeidskraft. Samtidig har vi sett fremveksten av svært konkurransedyktige nye land i verdenshandelen. Kina har langt på vei inntatt rollen som verdens verksted med en dominerende andel av verdens produksjon av ferdigvarer. India på sin side er blitt en stor leverandør av tjenester på et bredt spekter av områder.

En helt ny strategi

Denne utviklingen så man klart konturene av på slutten av 1990-tallet. Man ble derfor på EUs toppmøte i Lisboa i 2000 enige om å lansere en helt ny strategi med sikte på å løfte frem EU-landene og EU som område til verdens mest konkurransedyktige, kunnskapsbaserte økonomi innen 2010. Lederne i

EU så at det kun ville være mulig for EU, med et relativt høyt kostnadsnivå og omfattende universelle velferdsordninger, å forbli konkurransedyktig om man lyktes med å styrke EUs posisjon på en serie av områder som er viktige for velfungerende og effektive økonomier. Og det ville være helt nødvendig å forsterke innsatsen for å styrke EU-landenes kunnskapsbase. Bare gjennom å ligge i forkant innen utdanning, på teknologi og innen forskning og utvikling, ved bedre organisering i arbeidslivet og i det offentlige, ville man kunne beholde og utvikle de fortrinn EU fortsatt hadde i 2000. Dette ville også være den måten EU ville kunne sikre det generelt høye velferdsnivået.

Resepten de politiske lederne ble enige om var altså økt innsats på utdanning, forskning og utvikling og reformer innen offentlig forvaltning og tilrettelegging for investeringer i EU.

Denne resepten er til forveksling lik den innretning også norsk næringspolitikk har fått de seneste årene.

Manglet kraft og vilje

Det var full oppslutning om visjonen bak Lisboa-strategien – utfordringen var imidlertid gjennomføringen. Det

På midten av 1980-tallet igangsattes arbeidet med å skape et fungerende indre marked i Europa – et marked fritt for hindre for vareomsetting, tjenestehandel, kapitalbevegelse og arbeidskraft.

Foto: Bjørn Winsnes Norwegian Seafood Export Council

ble raskt klart at en vesentlig del av ansvaret for om EU skulle kunne lykkes, måtte ligge i de enkelte medlemslandene. I tillegg skulle EU som organisasjon iverksette et program på

fellesskapsnivå. For å sette trykk på gjennomføringen i medlemslandene på områder som ikke er fellesskapsanliggende, så iverksatte man den såkalte «Open methode of coordination», dvs.

man besluttet årlig å offentliggjøre fremdriftsrapporter på en rekke områder der landene selv hadde gjennomføringsansvar. Disse rapportene viste raskt at det ville være i de enkelte landene at det ville oppstå flaskehals – flere land viste raskt at de manglet kraft og vilje til å iverksette nødvendige reformer. Tilsvarende viste det seg at det også på EU-nivå var vanskelig å innfri ambisjonene om økte satsinger på de definerte, viktige områdene som felles forskning og utvikling. Vi kan derfor i ettertid konstatere at EU og medlemslandene gikk noe halvhjertet inn i Lisboa-strategien. At EU også i de første årene etter 2000 opplevde ganske store økonomiske problemer, med lav vekst og økende arbeidsløshet, bidro til at hele Lisboa-konseptet ble gjenstand for mye sarkasme.

Lisboa-strategien skapte heller ikke nok jobber – arbeidsløsheten fortsatte å øke i viktige land. Tyskland hadde så sent som for et par år siden 12 prosent arbeidsløshet. Dette førte til at fagbevegelsen ble kritisk – de ville ha mer vekt på sysselsettingsaspektet. Strategien var derfor i 2005 i en krise, men det lyktes gjennom godt politisk håndverk å holde fast på hovedvisjonen om at et konkurransedyktig næringsliv i EU måtte være bærebjelken i strategien for å sikre både vekst og derigjennom flere gode arbeidsplasser.

Bedre tider

Etter 2005 har ting gått mye bedre i EU som helhet og i de aller fleste medlemslandene. Mye av dette er konjunkturelt betinget, noe skyldes de vekstinsentiver utvidelsen har gitt, men noe skyldes også at fokuset på reformer og på utdanning og forskning begynner å bære frukt. Det er skapt tre millioner arbeidsplasser i EU de siste tre årene. Tysklands arbeidsløshet er gått ned til 6,4 prosent. Knapphet på kompetent arbeidskraft er nå det kanskje største hinder for ytterligere utnyttelse av vekstpotensialet i økonomien. Frykten for fremtiden er i noen grad erstattet av større tro på at EU-landene skal kunne klare seg i en stadig mer globalisert verden. Men da må fortrinnene tas vare på og utvikles.

Denne nye situasjonen har skapt en ny holdning til Lisboa-strategien. Det er få som nå er kritiske til selve resepten. Det er snarere slik at de viktige institusjonene og næringslivet i EU roper på mer av medisinen. Det ønskes mer EU-innsats – og særlig mer gjennomføringsevne i de enkelte medlemsland. Kommisjonen har signalisert at strategien ikke bare skal videreføres frem til 2010. Det er allerede satt ned tenkegrupper som ser på hvordan strategien kan raffineres og utvikles. I enkelte medlemsland som Frankrike, er både myndigheter og næringsliv opptatt av at EU må ta «lederskap» på dette

Tysklands arbeidsløshet er gått ned til 6,4 prosent. Neuss-verket er Tysklands største aluminiumsverk.

Foto: Hydro

området. Industriføderasjonene i Europa etterlyser langt sterkere metoder for å få etternølerne med i reformprosessene og de etterlyser mer kraft og ressurser til de prioriterte fellesskapsområdene som forskning. De vil ha mer benchmarking, mer synliggjøring av de gode nasjonene og mer «shaming» av de som ikke følger opp nasjonalt. I tillegg er man opptatt av at energi og klimautfordringene må få større plass i strategien, likens må småbedriftenes vekstmuligheter i en global økonomi få større oppmerksomhet.

Noe å lære?

På denne måten skal EU forsøke å sikre fremtiden for EU og medlemslandene i den skjerpede konkurransen som globaliseringen medvirker til. Hva gjør så Norge – hvordan stiller vi oss til bestrebelsene på å styrke EUs posisjon? Applauderer vi, eller ser vi på bestrebelsene på å rette opp gamle svakheter med en viss overbærenhet og arroganse? Det går jo så godt i Norge – så hvorfor skal vi være opptatt av dette?

I de første årene var det nok en ganske utbredt oppfatning i Norge at vi hadde lite å lære av Lisboa-strategien. Men fremgangen i EU på dette området og på andre tilstøtende områder, gjør at også vi synes å ta EU mer på alvor. Resepten er som nevnt den vi selv, både

næringsliv og myndigheter, gjør oss til talsmenn for. Også i Norge ser vi imidlertid med økende klarhet at vi har store problemer med å innfri de politiske viljeserklæringene. Både hva gjelder utdanning og forskning er det nå ganske stor enighet om at det er behov for å ta «løft» om vi skal komme opp på gjennomsnittet i EU og OECD. I NHO er vi stadig mer bevisst på at også vi trenger kontinuerlig benchmarking med EU-landene for å få nødvendige argumenter og press på oss for å styrke innsatsen der vi sakker akterut. Derfor er det også så viktig at vi fullt ut får delta i Lisboa-prosessen. Det fordrer en viss innsats fra norsk side og en viss velvilje fra EUs side for å få all statistikk kompatibel. Etter noe nøling på myndighetssiden i Norge er vi nå stort sett med. Men det er viktig at vi også nå, når mye tyder på at strategien virkelig vitaliseres, har den samme positive holdningen i Norge.

Næringslivet vil være med på dette fordi vi tror at åpenhet om hvor vi står på ulike områder i Norge, kan være et nødvendig virkemiddel for å holde fokus på behovet for kontinuerlig arbeid og innsats for å bevare og styrke konkurransekraften også for norsk næringsliv – selv i oppgangstider som kan ha en lei tendens til å «kamouflere» grunnleggende svakheter som vi sliter med.